

dagen voordat de eieren zouden uitkomen. Dit jaar is de Makkummer waard driemaal onder water geweest, en telkens begonnen kievit, grutto enz. opnieuw te broeden, zoodat de jonge vogels tot in Juli waren te vinden.

Makkum 21-9-'43.

F. N. BOGTSTRA.

Pestvogel in Amsterdam. Weder bericht ik u een waarneming van Pestvogels en nu op 29 Dec. j.l. in Amsterdam benoorden het IJ. Er waren drie exemplaren, die zich evenals die in Kampen te goed deden aan de vruchten van Cotoneaster. Ze waren weer in het geheel niet schuw.

5 Jan. '43.

J. FEITSMA.

Pestvogel in Amersfoort. 21 Dec. heeft één pestvogel een bad genomen in het vijvertje in onzen tuin ± 7 meter van het raam af, waaruit wij hem konden waarnemen. Na het bad poetste hij zich wat, ging toen bessen eten van de Geldersche Roos en daarna weer wat poetsen. Ruim een uur lang liet de vreemde gast zich bekijken.

De **Gierzwaluwen** zijn hier dezen zomer vroeger vertrokken dan vorige jaren n.l. op 31 Juli en dat wel allen tegelijk, zeker meer dan 100 ex. uit ons buurtje. De bouwvordes der daken schijnt bijzonder geschikt te zijn voor het nestelen van deze vogels. In ons blok van 2 huizen waren zeker 10 nesten. De kolonie breidt zich nog ieder jaar uit.

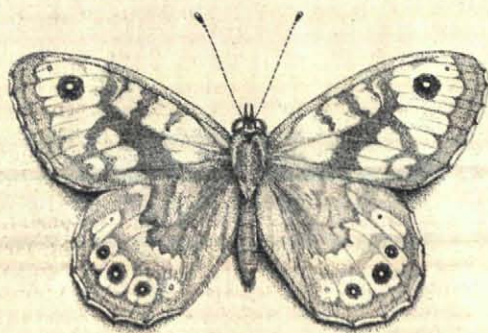
Amersfoort, 5 Januari '44.

J. BOTSSEN.

Late Argusvlinders. 6 October vloog er in mijn tuin een Argusvlinder (*Pararge megera* L.), en 9, 10 en 12 October zag ik er nog verscheidene, mannetjes zowel als wijfjes, onder langs de Grebbeberg. Lempke geeft op, dat de tweede generatie tot begin September vliegt. Dit waren dus wel zeer late exemplaren of, en de gaafheid van vele exemplaren evenals het grote aantal maken dit waarschijnlijk, we hebben hier te doen met een derde generatie.

Bennekom.

J. WILCKE.

Zonnende Argusvlinder ♂.

Vinpootsalamander. Ik wilde U even melden dat ik deze zomer enkele malen uit de omgeving gekregen heb een exemplaar van *Molge palmata*. Eén exemplaar afkomstig uit een vijver in het „Wandelbos” (stads-eigendom) en één uit een particuliere vijver. De vijver in het Wandelbos is hoogstens een twintigtal jaren oud, de particuliere vijver is ruim 10 jaar oud. Uit een opgave in „De Zwerver” 1938 pag. 106 blijkt, dat hij hier in de omgeving meer gevangen is. (In „De Zwerver” staat Tilburg wel niet als vindplaats erbij vermeld, maar dat is zo.) Misschien is het de moeite waard hiervan notitie te nemen.

Tilburg, 11.XI.'43.

FR. ANDREO-VINKEN.

Iets uit de geschiedenis van den toestand der duinen op Vlieland. Reeds in 1596 (Zie Oud Archief Gemeentehuis Oost-Vlieland) is er sprake van een overeenkomst tusschen de Kamer van Rekening te 's-Gravenhage en Gedeputeerde Staten van Oost-Vlieland over den aanleg en het onderhoud van helmbeplanting aan den Zanddijk en de duinen ten Oosten daarvan. Ook wil men „rietschuttingen stellen in zekere verstoven plaatsen tusschen het dorp en de Bootshoorn”. Op een oude kaart van 1585 vinden we aangegeven de ton tegen de Bootshoorn, een lange uitlooper van de zandplaat het Langhe sandt aan de Oostzijde van Vlieland en het vaarwater van het Vlie gelegen. Hieruit blijkt wel, dat de tegenwoordige gebruikelijke techniek van de Rijkswaterstaat reeds vroeg toepassing vond. Echter blijkbaar met weinig succes: het wapen van West-Vlieland (naar de afbeelding voorkomende op een oud zegel van dat dorp: een dorre boom op een kaal veld) symboliseert wel heel duidelijk de groote voedselarmoede van de destijds nog stuivende zanden in die streken. In een rapport van 1719 opgesteld door Maurits Walraven heet het, dat Vlieland bestaat uit „meest allen duinen, die ten meesten deele raauw en stuifbaar zijn”. In een oud aardrijkskundig werk van 1798: „het zand van de losse duinen stuift met veel woede op het dorp Oost-Vlieland aan”. In het boekje van Allan lezen we, dat in 1834, 1835 en 1863 Vlieland zzn stuivende zandvlakte is, terwijl de valleien overstoven worden. Uit een rapport, dat in 1855 wordt uitgebracht over den toestand der duinen op Vlieland blijkt, dat het centrale duinengebied een barre zandwoestijn is met vele stuifgaten, terwijl de toppen geen onderling verband hebben. Helmbeplanting is dringend noodzakelijk. Vooral aan de Westpunt en aan de Noordzijde van het eiland is het er treurig mee gesteld. In

1860 schrijft van de S. L. over den desolaten toestand van het eiland Vlieland: „De hoogste duinen zijn in den omtrek van het dorp aan de Zuidzijde. Deze zijn ook het meeste begroeid. De Noordzeeduinen daarentegen zijn genoegzaam of zelfs geheel kaal. Zij worden gedeeltelijk door helm- of stroobeplanting in stand gehouden en hun verdere afname verhinderd. Hoe meer men de duinen in Westelijke richting onderzoekt, hoe meer gelijkt de bodem op een golvende zandvlakte, zonder noemenswaardige duintoppen en des te schaarscher wordt de plantengroei. Deze immers wordt belemmerd, doordat het onbeteugelde duinzand bij den minsten wind heen en weder stuift”. Ten slotte schrijft Van de Vegte in zijn rapport van 1865: „Zooals overal bestaan tusschen de duinen min of meer diepe valleien. Slechts van die valleien zijn eenigermate begroeid. De meeste duinen zijn onbeplant en dus raauw en stuifbaar. Een langzame maar geregelde verplaatsing in Oost-Zuid-Oostelijke richting is dan ook niet te miskennen”. Dan zet in de activiteit van de Rijkswaterstaat. Omstreeks 1900 is er een groote aanvoer van helmplanten uit Terschelling. Aan het einde van de 19de eeuw zijn de valleien geheel begroeid. Resultaat van een halve eeuw werken is tenslotte, dat in 1910 de duinen en duinvalleien op Vlieland volledig begroeid zijn. Sedert 1910 komt er dan een arbeidsverdeeling tusschen het Staatsbosbeheer en de Rijkswaterstaat, waarbij de zorg voor de zeereep vooral aan den R. W. voor de binnenduinen aan het S.B.B. wordt toevertrouwd. Mede door de goede zorgen van het S.B.B. behooren toestanden als boven geschilderd nu geheel tot het verleden en is de vastlegging der duinen een voldongen feit geworden. Door systematische beplanting van stuifgaten gebruik makend van takken uit den dennenaanplant om ze af te dekken en uitroeien van de konijnen met calcium cyanide, die zich inmiddels echter toch weer aanzienlijk vermeerderd hebben.

Thans bezitten we, aan wat eens was over de volle uitgestrektheid van het geheele eiland, een laatste herinnering in den vorm van eenige fraaie gigantische stuifkuilen in het midden van het eiland bij de Oude Kooi en in de vallei van Malgum, natuurmonumenten in den waren zin des woords.

Baarn.

V. DE VRIES.

Rosse Woelmuizen. In het voorjaar van 1943 zag ik in de omgeving van het Leuvenumse Bos bijzonder veel rosse woelmuizen. In April waren ze vooral te vinden onder de fijnsparren, die dit jaar zo opvallend rijk droegen. Door het werk van eekhoorns en kruisbekken kwamen veel sparrenkegels op de grond terecht en daarvan moesten vermoedelijk de woelmuizen het hier hebben.

Fietste je 's ochtends in de schemering langs een sparrenlaantje, dan was telkens het geritsel van de wegvluchtende muizen te horen. Ook overdag waren ze aan het werk. Als je er dan een door het strooisel langs de weg hoorde scharrelen, was het zaak, zo lang mogelijk op de fiets te blijven en tenslotte heel voorzichtig een voet op de grond te brengen. Lopend kon je ze veel moeilijker benaderen, stellig omdat het dreunen van onze voetstappen een diepere indruk op hen maakte dan het gezicht van ons silhouet. Zo half op de fiets zittend kon je ze prachtig bekijken; de warmbruine pels, de voor woelmuizen-doen tamelijk grote oren en de vrij lange staart waren heel duidelijk te zien en sloten verwisseling met andere muizensoorten uit. In het strooisel — een tamelijk ruig geheel van door de wind meegebrachte bladeren van beuken en Amerikaanse eiken, gemengd met afgevallen naalden, kegels en takken van de sparren — hadden ze een dicht wegnnet van slingerende paadjes, die nu eens boven, dan weer onder het dorre blad liepen om ten slotte bij een holletje te eindigen. Schrokken ze, dan renden ze die weggetjes met machinale zekerheid af — echter lang niet geruisloos. Even werd dan in dekking gewacht en een enkele minuut later kwamen ze, bedachtzaam snuffelend, de gevaarlijke buitenwereld weer in.

Als voedsel zag ik ze gemorste sparrenzaadjes nemen. Aan knaagsporen meende ik te bemerken, dat zij het waren, die sommige kegels schub voor schub uit elkaar plozen. Het afknagen zelf kreeg ik overigens niet te zien, maar dat kwam wel in de eerste plaats, doordat ik er niet speciaal op lette.

Ik geloof wel, dat het het overvloedige zaad was, dat de muizen naar de sparrenplekken lokte. In minder goede sparrenjaren zullen ze zich daarom wellicht niet zo sterk op zulke plaatsen concentreren. Het zou dus kunnen zijn, dat hun talrijkheid in 1943 maar schijnbaar was en erop berustte, dat een diersoort die zich plaatselijk opeenhoopt veel meer in het oog valt dan een gelijkmatig verspreide. Toch geloof ik niet, dat dit het geval was. Daarvoor zag ik de dieren té veel, ook buiten de sparrenaanplanten. Voor mij staat het vast, dat 1943 voor de rosse woelmuis een zeer goed jaar was.

Ook in 1941 zag ik tamelijk veel rosse woelmuizen op de Noord-Veluwe; in 1942 en 1940 echter minder. Dat die aantallen zo schommelden, hoeft ons niet erg te verbazen; dat gebeurt bij zo vele wilde dieren en juist bij de kleine knagers is het schering en inslag.

Langs een omweg kreeg ik nog meer te maken met die topjaren van de rosse woelmuis. In de laatste seizoenen verzamelde ik op de Veluwe veel plukresten bij sperwernesten. Al heeft nu een muis geen veren, geplukt wordt hij toch door de sperwers en daardoor vindt men behalve „verenkransen” ook „haarkransen”. Het lukt niet altijd, die op naam te brengen, maar de rosse woelmuis is er aan de warme tint van zijn haar wel uit te halen. Ziehier het resultaat voor de jaren 1940—1943.

	1940	1941	1942	1943
Aantal onderzochte sperwerprooien	646	827	707	639
Rosse Woelmuizen	< 1%	3½%	2%	8%

In de beide topjaren aten de sperwers dus meer rosse woelmuizen dan anders, stellig een noodgedwongen gevolg van het grote aanbod.

Behalve rosse woelmuizen eten de sperwers heel weinig kleine zoogdieren. Een enkele maal vond ik een veldmuis en een bosmuis, verder een gering aantal onherkenbare soorten. Bij de torenvalk is dit heel anders. Daar vind je veel veldmuizen, een enkele bosmuis en vrijwel nooit een rosse woelmuis. Dit verschil hangt samen met een karakteristiek trekje van de rosse woelmuis. De torenvalk is immers een jager van het open veld; de sperwer brengt het meestal niet verder dan de randen daarvan en prefereert, vooral in het voorjaar, bosjes en bossen. Juist die bosjes en bossen vormen het domein van de rosse woelmuis en zo is het dus heel logisch, dat de sperwer en niet de torenvalk zijn vijand is.

L. TINBERGEN.

Ijsvogels aan de Renkumsche Beek. In verband met de mededeelingen in De Levende Natuur omtrent het voorkomen van de Ijsvogel in ons land interesseert het U misschien, dat ik op 27 November j.l. een Ijsvogeltje waarnam bij de bovenloop van de Renkumsche Beek, in de buurt van de spoorlijn. Ik wil nog eens nagaan of het vogeltje blijft en zal U hiervan dan kennis geven.

Renkum 16.XII.43.

C. BAL.

Pestvogels in Wageningen. Op 19 Januari '44 zag ik een troepje van 13 Pestvogels in een plantsoen met bessenstruiken als Geldersche Roos en Crataegus in Wageningen. Om kwart voor vier waren ze er nog steeds aanwezig. Zij waren niet schuw. Zij schetterden een aaneenrijging van korte, schelle, doch fijne hoge geluidjes.

Bennekom 19.I.44.

F. E. VAN DAALEN.

De Invasie. De heer Fop. I. Brouwer, die op zoo verdienstelijke wijze de rubriek „Natuur” redigeert in het Nieuwsblad van het Noorden, liet mij weten, dat ook hij vele berichten over Pestvogels ontving o.a. een van een dame in Groningen, die geregeld „zo van deze vreemde snuiters in haar tuin kon waarnemen”. Strijbos kreeg in De Telegraaf ook een stortvloed van meldingen. Wij mogen dus wel zeggen dat er zich dezen winter meer dan een gewoon aantal Pestvogels in ons land hebben vertoond.

Natuurlijk heeft het niet ontbroken aan veronderstellingen omtrent het hoe en waardoor. Ik waag mij daar niet aan. We hebben daarvoor een overzicht nodig van wat er jaar op jaar met die Pestvogels gebeurt van hun broedplaatsen in de buurt van de Noordpoolcirkel en de boomgrens tot in de uiterste grenzen van hun zwerftochten in den winter, die zich uitstrekken tot in de Balkan en Noord-Perzië.

Misschien kunnen wij later door intense internationale gedachtenwisseling wel eens tot goed inzicht komen. Maar als ge bedenkt hoeveel moeite wij hier al hebben om de fluctuaties van de staat van onze eigen broedvogels na te gaan, dan begrijpt ge wel, dat we met die Pestvogels geduld moeten oefenen.

Doch op een paar dingen kunnen wij alvast letten. Hoe lang blijven ze zich hier vertoonen? Heeft de „strengheid” van onze winters eenige invloed? Meestal vallen bij ons de invasies samen met zachte of vrij zachte winters. Doch in 1941—42 zijn toch ook nog al wat Pestvogels bij ons gezien.

De voedselkwestie is van veel belang. Wanneer de Pestvogels hier aankomen in November dan hebben Spreeuwen en Lijsters al heel wat struiken kaal gevreten. Wie een kans wil hebben, Pestvogels veel en lang in zijn tuin te zien moet zorgen voor laat dragende struiken, zoals Geldersche Roos, Hulst en andere, die door de Lijsters wel eens versmaad worden. Een heel goede kans hebt ge met de Dwergmispel (*Cotoneaster*) liefst de gewone Europeesche soorten *C. tomentosa* en *C. integerrima*. Ook alweer iets voor de goede parken en plantsoenen.

Alles met alles zou ik verwachten, dat onze Pestvogels dezen winter niet lang bij ons zullen blijven.

JAC. P. THIJSE.

Verantwoordelijk Redacteur: Dr. JAC. P. THIJSE, Binnenduin, Bloemendaal.

Verantwoordelijk voor advertenties: geen advertenties.

Uitgever: W. VERSLUYS' Uitgevers Mij. (N.V.), 2e Oosterparkstr. 221—223, Amsterdam.

Drukker: N.V. Drukkerij v.h. KOCH en KNUTTEL, Turfmarkt 106, Gouda.

Verschijnt: een maal per maand.

Abonnementsprijs: f 6,80 per jaar bij vooruitbetaling.

Prijs per nummer: f 0,90.

P. 1563/1.